

I. JURISPRUDENȚĂ

A. DREPT CIVIL ȘI DREPT PROCESUAL CIVIL

1. Recunoaștere hotărâre judecătorească străină. Diferența minimă de vârstă între adoptat și adoptator, element al ordinii publice de drept internațional privat român

Acknowledgment of foreign judgment. The minimum age difference between the adopted child and the adopter, a public order element of Romanian private international law

Abstract

The national regulation in the matter of adoption, respectively art. 460 paragraph (2) of the Civil Code: "The age difference – (...) (2) For grounded reasons, the guardianship court may approve the adoption even if the age difference between the adopted child and the adopter is less than 18 years, but not less than 16 years", considered from the perspective of the European normative context previously designed by art. 9 of the European Convention on the Adoption of Children revised, adopted in Strasbourg on 27 November 2008, signed by Romania in Strasbourg on 4 March 2009 and which became effective on 1 September 2011, according to which: "(1) A child may be adopted only if the adopter has attained the minimum age prescribed by law for this purpose, this minimum age being neither less than 18 nor more than 30 years. There shall be an appropriate age difference between the adopter and the child, having regard to the best interests of the child, preferably a difference of at least 16 years. (2) The law may, however, permit the requirement as to the minimum age or the age difference to be waived in the best interests of the child: a) when the adopter is the spouse or registered partner of the child's father or mother; or b) by reason of exceptional circumstances", has the legal significance of the express inclusion (and therefore, of the acknowledgment with this legal status) of declaratory and regulatory nature, by the Romanian State, of this legal substantive condition of the adoption, in its public order of private international law (binding on the other Member States, by the legal institution of refusal of the acknowledgment of a foreign judgment to this end), with all its legal effects.

Rezumat

Reglementarea națională în materie de adopție, respectiv art. 460 alin. (2) C. civ.: „Diferența de vârstă – (...) (2) Pentru motive temeinice, instanța de tutelă poate încuviința adopția chiar dacă diferența de vârstă dintre adoptat și adoptator este mai mică decât 18 ani, dar

nu mai puțin de 16 ani”, privită din perspectiva contextului normativ european configurat anterior prin art. 9 al Convenției europene revizuite în materia adopției de copii, adoptată la Strasbourg la 27 noiembrie 2008, semnată de România la Strasbourg la 4 martie 2009 și intrată în vigoare la 1 septembrie 2011, conform căruia: „(1) Un copil poate fi adoptat numai dacă adoptatorul a atins vârsta minimă prevăzută de legislație în acest scop, această vârstă minimă neputând fi mai mică de 18 ani, nici mai mare de 30 de ani. Trebuie să existe o diferență de vârstă corespunzătoare între adoptator și copil, respectându-se interesul superior al copilului, de preferat o diferență de cel puțin 16 ani. (2) Cu toate acestea, legislația poate să prevadă posibilitatea de derogare de la condiția vârstei minime sau de la diferența de vârstă, având în vedere interesul superior al copilului: a) în cazul în care adoptatorul este soțul sau partenerul înregistrat al tatălui ori al mamei; sau b) în circumstanțe excepționale”, are semnificația juridică a includerii exprese (și recunoașterii, astfel, cu acest statut juridic), declarativ normativ, de către statul român, a acestei condiții de fond legale a adopției, în cadrul ordinii sale publice de drept internațional privat (opozabile celorlalte state membre, prin instituția juridică a refuzului recunoașterii unei hotărâri străine în acest sens), cu ansamblul efectelor sale juridice.

- Codul civil: art. 460
- Convenția europeană revizuită în materia adopției de copii, adoptată la Strasbourg la 27 noiembrie 2008: art. 9
- Codul de procedură civilă: art. 1.096, art. 1.097

(Curtea de Apel București, Secția a III-a civilă și pentru cauze cu minori și de familie, decizia civilă nr. 291 din 28 martie 2017, trimisă, în rezumat și cu comentariu, de **judcător Mariana Hortolomei**)

Prin decizia civilă nr. 291 din 28 martie 2017 a Curții de Apel București, Secția a III-a cauze cu minori și de familie, apelul formulat de apelantul-reclamant a fost respins ca nefondat, reținându-se următoarele:

Prin cererea înregistrată pe rolul Tribunalului București, în 2016, reclamantul B. a solicitat instanței, în contradictoriu cu pârâta N., recunoașterea hotărârii străine, respectiv decizia Tribunalului Familiar din Cipru din 2015, privind adopția minorului S. (fiul biologic al pârâtei, soția reclamantului) de către reclamant.

În motivarea cererii, s-a arătat că reclamantul a solicitat Tribunalului din Cipru adopția minorului – fiul biologic al soției sale, cerere ce i-a fost admisă, iar ca urmare, minorul poartă numele său de familie.

În drept, au fost invocate dispozițiile art. 1.093-1.101 C. pr. civ.

Pârâta a depus întâmpinare, solicitând admiterea cererii de recunoaștere a hotărârii străine privind adopția fiului său de către reclamant.

Prin sentința civilă nr. xx/2016, Tribunalul București a respins ca neîntemeiată cererea formulată, reținând în esență că, potrivit înscrisurilor depuse la dosar, între adoptator și adoptat există o diferență de vârstă de numai 9 ani și că tatăl biologic, celălalt părinte al copilului, nu a consimțit la adopție.

Împotriva sentinței primei instanțe a formulat apel reclamantul, criticând-o *inter alia*, pentru că nu este incident motivul de refuz al recunoașterii hotărârii străine pe motivul că

procesul privește starea civilă și capacitatea unui cetățean român, așa cum eronat Tribunalul București a invocat. Procesul privește clar starea civilă și capacitatea unui cetățean străin, fiindcă minorul adoptat este cetățean străin, și nu cetățean român. Mai mult decât atât, instanța română nu poate proceda la examinarea în fond a hotărârii străine, așa cum arată art. 1.097 C. pr. civ. În ceea ce privește afirmația instanței de fond, Tribunalul București, în cuprinsul sentinței civile, că tatăl biologic, celălalt părinte al copilului, nu a consimțit la adopție, apelantul-reclamant arată că a existat acest consimțământ al tatălui natural dat printr-un înscris la dosarul soluționat de Tribunalul din Cipru (urmând a face dovada în acest sens).

Apelantul-reclamant precizează că Tribunalul București nu i-a solicitat a face dovada consimțământului și celuilalt părinte.

Din cuprinsul deciziei de adopție emise de Tribunalul Familiar din Cipru rezultă că proba cea mai importantă luată în mod special în considerare de instanța de judecată a fost Raportul Funcționarului de Prosperitate, care a recomandat adopția ca fiind în interesul și beneficiul minorului. Tot în cuprinsul deciziei de adopție, Tribunalul Familiar din Cipru arată că, pe lângă datele și elementele luate în considerare ca fiind în interesul și beneficiul minorului, sunt îndeplinite condițiile prevăzute de lege pentru aprobarea adopției. Mai mult decât atât, în baza deciziei de încuviințare a adopției a fost eliberat un Certificat emis de Republica Cipru – Curtea Supremă, care atestă că adopția este conformă cu normele Convenției de la Haga și garantează că adopția este legală. Ca urmare, apelantul-reclamant apreciază că instanța română Tribunalul București nu avea motiv de respingere a solicitării sale de recunoaștere a hotărârii de adopție străină. Mai mult decât atât, apelantul-reclamant arată că este căsătorit cu mama minorului și au împreună un copil. O altă dovadă este și întâmpinarea depusă de pârâtă, în care precizează că este de acord cu solicitarea apelantului-reclamant și că adopția este legală, iar diferența de vârstă este permisă în Republica Cipru.

Intimata a depus întâmpinare, potrivit art. 471 alin. (5) C. pr. civ., solicitând admiterea apelului formulat, întrucât a avut acordul tatălui biologic al copilului, iar diferența de vârstă este admisă în Cipru.

Curtea de Apel București s-a constatat legal sesizată și competentă material să soluționeze prezentul apel, date fiind prevederile art. 96 C. pr. civ.

Examinând în continuare sentința apelată, prin prisma motivelor de apel invocate, în *limitele cererii de apel*, potrivit art. 480 alin. (1) C. pr. civ., Curtea apreciază apelul promovat ca fiind nefondat, pentru următoarele considerente:

1. *Procedura recunoașterii hotărârilor judecătorești străine* reprezintă un instrument juridic eficient care permite fructificarea mai rapidă și mai puțin costisitoare a drepturilor celor care sunt beneficiarii unor hotărâri judecătorești ce și-ar putea produce efectele și în afara jurisdicțiilor țărilor de origine a hotărârilor respective.

Eficacitatea hotărârii străine „gravitează” în jurul problemei recunoașterii pe teritoriul statului solicitat a hotărârilor străine.

Deși la nivel european, dar și general internațional, se observă o tendință accentuată de fluidizare a relațiilor private internaționale, cu toate acestea, eficacitatea internațională a hotărârilor străine este strict subordonată îndeplinirii cerințelor statuate în legislația forului, exigențe care în dreptul național român sunt prevăzute în cadrul art. 1.096-1.097 C. pr. civ.

Astfel, conform dispozițiilor art. 1.097 alin. (1) lit. a) C. pr. civ., *recunoașterea hotărârii străine poate fi însă refuzată dacă: a) hotărârea este manifest contrară ordinii publice de drept internațional privat român; această incompatibilitate se apreciază ținându-se seama, în special, de intensitatea legăturii cauzei cu ordinea juridică română și de gravitatea efectului astfel produs.*

Potrivit art. 2.564 C. civ., intitulat *Înlăturarea aplicării legii străine*, „(1) *Aplicarea legii străine se înlătură dacă încalcă ordinea publică de drept internațional privat român sau dacă legea străină respectivă a devenit competentă prin fraudarea legii române. În cazul înlăturării aplicării legii străine, se aplică legea română. (2) Aplicarea legii străine încalcă ordinea publică de drept internațional privat român în măsura în care ar conduce la un rezultat incompatibil cu principiile fundamentale ale dreptului român ori ale dreptului Uniunii Europene și cu drepturile fundamentale ale omului*”.

2. Așadar, *ordinea publică de drept internațional privat* reprezintă un obstacol major al recunoașterii și executării hotărârii străine, conform art. 1.097 alin. (1) lit. a), art. 1.104 C. pr. civ., fapt care impune delimitarea acestui concept juridic deosebit de important.

Ordinea publică desemnează organizarea și desfășurarea vieții politice, economice și sociale într-un stat potrivit unui ansamblu de norme și măsuri general obligatorii.

Sub acest aspect, Curtea observă *mutatis mutandis* [dat fiind faptul că Regulamentul nr. 44/2001 și nici înlocuitorul său, Regulamentul (UE) nr. 1215/2012, nu se aplică prezentei cauze], că, potrivit *hotărârii Curții de Justiție a Uniunii Europene (Camera a treia) din 23 octombrie 2014 pronunțate în cauza C-302/13*, având ca obiect o cerere de decizie preliminară formulată în procedura flyLAL-Lithuanian Airlines AS, în lichidare, împotriva Starptautiskā lidosta Rīga VAS, Air Baltic Corporation AS, s-a arătat *inter alia* că, „în continuare, potrivit art. 34 punctul 1 din Regulamentul nr. 44/2001, o hotărâre nu este recunoscută dacă recunoașterea este vădit contrară ordinii publice a statului membru solicitat. (...) în principiu, statele membre rămân libere să determine, în temeiul rezervei înscrise la articolul 34 punctul 1 din Regulamentul nr. 44/2001, conform concepțiilor naționale, cerințele propriei ordini publice (...) 48. În această privință, interzicând revizuirea pe fond a unei hotărâri pronunțate într-un alt stat membru, art. 36 și art. 45 alin. (2) din Regulamentul nr. 44/2001 nu permit instanței din statul solicitat să refuze recunoașterea sau executarea acestei hotărâri numai pentru motivul că ar exista o divergență între norma de drept aplicată de instanța din statul de origine și cea pe care ar fi aplicat-o instanța din statul membru solicitat dacă aceasta ar fi fost sesizată cu litigiul. În mod similar, instanța din statul solicitat nu poate controla exactitatea aprecierilor de drept sau de fapt ale instanței din statul de origine (...) 49. *Recurgerea la clauza de ordine publică prevăzută la articolul 34 punctul 1 din Regulamentul nr. 44/2001 nu poate fi, așadar, admisă decât în ipoteza în care recunoașterea sau executarea unei hotărâri pronunțate în alt stat membru ar încălca în mod inacceptabil ordinea juridică a statului solicitat, întrucât ar aduce atingere unui principiu fundamental. Pentru a respecta interzicerea revizuirii pe fond a hotărârii pronunțate într-un alt stat membru, atingerea ar trebui să constituie o încălcare vădită a unei norme de drept considerate esențială în ordinea juridică a statului solicitat sau a unui drept recunoscut ca fundamental în această ordine juridică (...) 55. (...) noțiunea de ordine publică are ca scop împiedicarea unei încălcări vădite a unei norme de drept considerate esențială în ordinea juridică a statului solicitat sau a unui drept recunoscut ca fundamental în această ordine juridică. 56. (...) noțiunea «ordine publică», în sensul articolului 34 punctul 1 din Regulamentul nr. 44/2001, urmărește protejarea unor interese juridice exprimate prin intermediul unei norme de drept, iar nu a unor interese pur economice*”.

Aplicând aceste considerente definitorii expuse ale ordinii publice juridice, în planul dreptului internațional privat, regăsite și în cadrul normei juridice interne explicative enunțate a art. 2.564 alin. (2) C. civ., va rezulta că în noțiunea de ordine publică vor intra normele fundamentale ale sistemului de drept al instanței solicitate, principiile fundamentale ale dreptului Uniunii Europene sau drepturile fundamentale ale omului.

Ordinea publică de drept internațional privat apare, așadar, ca un corectiv excepțional în aplicarea legii străine normal competente. Totodată, această ordine publică de drept internațional privat are un caracter diferențiat, ea variind de la o țară la alta, în funcție de valorile protejate prin principiile fundamentale de drept ale statului instanței sesizate. De asemenea, aceeași ordine este caracterizată ca având un caracter actual, în sensul că instanța trebuie să ia în considerare conținutul ordinii publice din momentul litigiului, și nu cel din momentul nașterii raportului juridic. De exemplu, înainte de modificarea Codului familiei prin Legea nr. 59/1993, o hotărâre pronunțată în străinătate, de desfacere a căsătoriei prin consimțământul mutual al soților, dintre care cel puțin unul era cetățean român, nu putea fi recunoscută în România, fiind contrară ordinii publice de drept internațional român, întrucât în România se admitea doar divorțul judiciar. După modificarea legislativă prin care și în dreptul român s-a introdus divorțul prin acordul soților, s-a produs o schimbare la nivelul principiului de drept în materie, fapt pentru care o astfel de hotărâre străină poate fi astăzi recunoscută.

Conținutul noțiunii de ordine publică de drept internațional privat român îl constituie, așadar, și principiile fundamentale de drept ale statului român, aplicabile raporturilor juridice de drept internațional privat. Acesta este conținutul abstract al noțiunii. În mod concret, acest conținut se va determina, ca regulă, de instanța sesizată. În anumite cazuri, legiuitorul stabilește explicit normele a căror încălcare constituie temei al ordinii publice de drept internațional privat. O serie de astfel de aplicații sunt conținute de dispozițiile naționale de drept internațional privat, precum și de dreptul european (mai ales de regulamentele europene, aplicabile imediat, direct și cu prioritate în ordinea juridică a statelor membre).

Principiile și normele juridice de ordine publică pot apare în orice materie a dreptului internațional privat. Există însă anumite domenii ale raporturilor cu element de extraneitate susceptibile într-o mai mare măsură să ridice probleme de ordine publică. *Domeniul de drept material cel mai vizat este cel privitor la starea civilă, capacitatea și relațiile de familie ale persoanelor fizice.* Domeniul de drept procesual preponderent este acela al încălcării competenței exclusive a jurisdicției române.

Conchizând sub acest aspect, se observă că ordinea publică de drept internațional privat, una dintre cele mai interesante și mai dinamice instituții, reprezintă unul dintre conceptele cu fizionomie constant ajustată, pe măsură ce dreptul european asimilează noi dispoziții regulamentare și noi soluții de speță, în materia civilă și comercială, inclusiv în domeniul cooperării judiciare. Dreptul internațional privat și dreptul substanțial național valorifică mecanismul ordinii publice, pentru a atinge finalitatea înlăturării legilor sau hotărârilor neconforme cu preceptele fundamentale ale forului.

„Cameleonismul” noțiunii demonstrează că, pentru rigurozitate, situațiile trebuie evaluate *in concreto* și prin raportare la valorile actuale ale statului forului.

3. Continuând, se observă, așadar, că ordinea publică de drept privat român este formată și din ansamblul principiilor fundamentale de drept ale statului român.

În materie de adopție, unul dintre aceste principii fundamentale naționale este determinat de *imperativul existenței unei diferențe de vârstă acceptabile între adoptator și adoptat.*